

Тамара Скорик

доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри мистецьких дисциплін Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Шевченка, Чернігів, Україна, e-mail: tamskorik@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-1442-6024>

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ УЧНІВ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Мета статті. Розкрити зміст підготовки майбутнього вчителя до розвитку емоційного інтелекту учнів засобами музичного мистецтва.

Методологія. У дослідженні використано системний та порівняльний аналіз, індукція, абстрагування, узагальнення, класифікація, моделювання та проектування, що дало можливість обґрунтувати проблему дослідження, визначити категоріальний апарат, розкрити теоретичні та методичні засади вирішення означеної проблематики дослідження.

Наукова новизна. У статті запропоновано авторський підхід до змісту підготовки майбутніх учителів до розвитку емоційного інтелекту учнів, визначено організаційно-педагогічні умови та етапи такої підготовки у закладі вищої освіти, обґрунтовано використання принципів педагогічного емпіаерменту в організації освітнього процесу як засадничих для підготовки майбутніх учителів до розвитку емоційного інтелекту учнів, виділено авторські методи розвитку емоційного інтелекту учнів засобами музичного мистецтва, якими має оволодіти вчитель у процесі професійної підготовки. Автор підкреслює, що методи навчання із використанням музичного мистецтва визначаються емоційною насиченістю і тому більш ефективно сприяють розвитку емоційного інтелекту.

Висновки. Проведене дослідження дало змогу дійти висновку про необхідність введення в освітній процес підготовки вчителів у закладах вищої освіти такої важливої складової, як підготовка до розвитку емоційного інтелекту учнів. Така компонента сприятиме розвитку емоційної компетентності майбутніх учителів, підвищенню мотивації та інтересу у навчанні, збагатить методичну компетентність майбутнього вчителя та забезпечить більш ефективне виконання ними своїх професійних обов'язків, а процес навчання за таких умов буде більш комфортним та цілісним.

Ключові слова: майбутні вчителі, підготовка майбутніх учителів, емоційний інтелект, педагогічний емпіаермент, методи розвитку емоційного інтелекту, музичне мистецтво.

Tamara Skoryk

*Pedagogical Sciences Doctor, Associate professor,
Professor at Arts Department,
T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»*

FUTURE TEACHERS' TRAINING FOR THE DEVELOPMENT OF THE STUDENTS' EMOTIONAL INTELLIGENCE THROUGH MUSICAL ART

Abstract. To reveal the content of the future teacher's training for the development of students' emotional intelligence by means of musical art.

Methodology. Systematic and comparative analysis, induction, abstraction, generalization, classification, modeling, and design were used in the research, which made it possible to justify the research problem, define the categorical apparatus, and reveal the theoretical and methodological principles of solving the specified problem.

Scientific novelty. The article proposes an author's approach to the content of the future teacher's training for the development of students' emotional intelligence, defines the organizational and pedagogical conditions and stages of such training at a higher education establishment, substantiates the use of the principles of pedagogical empowerment in the organization of the educational process as fundamental for the future teacher's training for the development of students' emotional intelligence, the author's methods of developing students' emotional intelligence by means of musical art, which should be mastered by the teacher in the process of professional training, are highlighted. The author emphasizes that teaching methods using musical art are determined by emotional saturation and, therefore, more effectively contribute to the development of emotional intelligence.

Conclusions. The conducted research made it possible to come to the conclusion about the need to introduce such an important component as training for the development of students' emotional intelligence into the educational process of teachers' training at establishments of higher education. Such a component will contribute to the development of the future teachers' emotional competence, increase motivation and interest in learning, enrich the methodological competence of the future teacher and ensure that they perform their professional duties more effectively, and the learning process under such conditions will be more convenient and holistic.

Keywords: future teachers, future teachers' training, emotional intelligence, pedagogical empowerment, methods of developing emotional intelligence, musical art.

Постановка проблеми. Ефективність здійснення освітнього процесу в сучасних умовах військового конфлікту багато в чому залежить від уміння правильно обрати методи і прийоми навчання для кожного уроку, створити відповідні організаційно-педагогічні умови навчання в цілому. Сучасній освіті потрібен адаптований для воєнних та післявоєнних умов оновлений освітній простір і відповідне емоційно-комфортне середовище для всіх учасників освітнього процесу – учнів, учителів, батьків, адміністрації.

Значущості на сьогодні набуває емоційна складова навчання, оскільки учні та вчителі переживають найбільшу емоційну напругу, страх за життя, злість та ненависть до ворогів, жалість та співчуття до постраждалих. Різні емоційні стани дуже швидко змінюють один одного і потребують від вчителя високого рівня емоційної компетентності та здатності до стабілізації внутрішніх емоційних станів як власних, так і дитячих. За таких умов важливу роль відіграє емоційний інтелект особистості, який допомагає врівноважити як власні емоції, так і емоції інших, забезпечити оптимальні взаємостосунки для успішної реалізації освітніх завдань, налаштуватись на позитивну взаємодію та результат.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідники емоційного інтелекту (І. Андрєєва, Р. Бар-Он, Х. Вайсбах, О. Власова, Г. Гарднер, Д. Гоулман, Дж. Готтман, Д. Карузо, Н. Коврига, Р. Купер, Д. Люсін, Дж. Мейер, К. Саарні, П. Селовей, Н. Носенко, С. Хейн) аналізували різні аспекти його впливу на становлення особистості, її успішності та адаптивності в соціумі.

Сучасні психолого-педагогічні дослідження С. Деревянко, С. Ламберт, М. Максимової, М. Манойлової, В. Меннігер, Т. Сваренко, П. Симонова, С. Родіної та ін. пропонують аналіз особливостей емоційної сфери та аспектів розвитку емоційного інтелекту у процесі освіти та виховання, вплив різних факторів на емоційність особистості; Л. Божович, О. Запорожець, О. Кононко, О. Кульчицька, В. Мухіна та ін. аналізували розвиток емоційності дітей молодшого шкільного віку, акцентуючи увагу на адаптаційному факторі, який визначає особливості міжособистісної взаємодії, сприяє їх ефективності.

Зважаючи на вплив емоційного інтелекту на становлення ключових компетенцій особистості, визначених концепцією Нової української школи, важливість сформованого емоційного інтелекту вчителя як показника його емоційної стабільності та здатності до створення продуктивного емоційного поля навчання за особливих умов військового стану, та необхідність забезпечити готовність вчителя до формування емоційного інтелекту учнів, визначено мету публікації.

Мета статті: розкрити зміст підготовки майбутнього вчителя до розвитку емоційного інтелекту учнів засобами музичного мистецтва.

Методологія дослідження полягала у використанні наступних методів: системний аналіз психолого-педагогічної літератури, порівняльний аналіз вітчизняних та зарубіжних досліджень для з'ясування стану розробленості та перспектив досліджуваної проблеми; індукція, абстрагування, узагальнення – для розкриття сутності поняття «емоційний інтелект»; класифікація – для визначення структурних компонентів емоційного інтелекту; моделювання і проектування – для обґрунтування педагогічних умов, визначення змістово-процесуальних етапів підготовки майбутніх учителів до розвитку емоційного інтелекту учнів.

Виклад основного матеріалу. Оновлена школа військового та повоєнного часу має стати емоційно-інтелектуальною інституцією, в якій дитина відчуває себе захищеною як морально, так і фізично. Таке відчуття

захищеності буде сприяти розвиткові здатності дитини відновитися емоційно та бути активним у навчанні, здатності висловлювати та відстоювати власну думку, що є важливою складовою у становленні особистості та супроводжується емоцією задоволення власним «Я». Таке освітнє середовище є основою взаємоповаги та підґрунтям для взаємозростання вчителя й учнів.

Побудова ефективних стосунків у класі, які сприяють психологічній адаптації учнів у військовий час, передбачає акцентування на емоційній складовій організації освітнього процесу, зосередженні уваги вчителя на аспектах партнерської взаємодії. В цьому процесі емоційний інтелект посідає чільне місце, оскільки сприяє налагодженню взаєморозуміння, розвиткові співчутливості один до одного, узгодженні роботи в команді, розвитку комунікативних та лідерських якостей особистості.

На думку Д.Гоулмана емоційне виховання учнів передбачає два важливі аспекти: учителям необхідно «вийти за межі» звичної для своєї професії місії; учитель сам є носієм емоційної компетентності або некомпетентності та екстраполює її на своїх учнів через власну поведінку [2]. Отже, насамперед, у вчителя має бути сформована емоційна компетентність і розвинений емоційний інтелект як основний показник такої компетентності.

В методичному арсеналі вчителя мають бути методи, які ефективно впливають на становлення емоційного інтелекту учнів, збагачують їхню емоційну сферу, допомагають усвідомити як власні емоції, так і емоції інших, розвивають сенситивність, емпатійність, рефлексію.

Одним із засобів розвитку емоційного інтелекту учнів є музичне мистецтво, оскільки музика стимулює до емоційних переживань, вияву почуттів, усвідомлення пережитих емоцій та почуттів, розвиває здатність до управління взаємодією на основі ідентифікації власних емоцій та інших. Спілкування з музикою створює особливе естетичне поле, емоційний простір, в якому дитина може переживати емоції, які ще не переживала у своєму життєвому досвіді, або ж через рефлексію знаходити вже відомі їй почуття, виражені у музичному творі. Особливістю музичного мистецтва є те, що вона не зображує сам предмет, а тільки ставлення до цього предмету, що виражено через почуття та емоції, відтворені в музиці. Усвідомлення ж емоційного змісту музики є особистіним актом співпереживання та співтворчості слухача, суто індивідуальним та опосередкованим власним емоційним досвідом. Моделювання вчителем різних емоційних ситуацій через музику створює єдине емоційне поле в класі, об'єднує учнів спільною емоцією співвідчуття та співпереживання, настроює на відповідну «тональність» комунікативної взаємодії.

Музика також виконує терапевтичну, релаксаційну, організаційну та розвантажувальну функцію, а отже може бути використана на будь-якому уроці чи у позакласній роботі. Вчитель, який володіє арсеналом методів розвитку емоційного інтелекту учнів засобами музичного мистецтва, може їх використовувати, зважаючи на ті чи інші умови здійснення освітнього процесу.

Підготовка вчителя до розвитку емоційного інтелекту учнів базується на засадах гуманістичної педагогіки, а саме педагогіки «емпауерменту» (з англ. empowerment – надання людині мотивації й натхнення до дії).

Як зазначає Н. Теличко, важливим чинником, що визначає значущість розвитку уявлень студентів про наснаження (емпауермент), є врахування прагнення майбутнього вчителя до пошуку нового сенсу життя, інакших стратегій поведінки, коригування системи ціннісних установок за умов опанування новими видами професійної діяльності, вияв здатностей до педагогічного впливу для наснаження учнів, що є результатом сформованості основ педагогічної майстерності [6].

Педагогічний емпаяуермент («наснаження») пов'язаний із набуттям та підтримкою у здобувачів освіти енергійності у навчанні, розкриттю можливостей, спонукання до саморозвитку та удосконалення.

Розуміння та використання основних принципів емпаяуермент-педагогіки створює ефективні умови в освітньому середовищі для успішного розвитку емоційного інтелекту:

- формування впевненості у власних силах і можливостях та відповідальності за результати навчання;
- прийняття рішень щодо власного стилю життя та їх виконання;
- забезпечення психологічного комфорту під час занять як за допомогою спеціальних прийомів, так і через доступність змісту;
- створення умов для появи ентузіазму і почуття задоволення від результатів групової й індивідуальної роботи, виконання дій і вироблення звичок поведінки, орієнтованих на сталий розвиток, що досягається насамперед завдяки постійному позитивному (як за формою, так і за змістом) зворотному зв'язку[4].

Виокремимо ключові організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до розвитку емоційного інтелекту учнів засобами музичного мистецтва, за яких така підготовка набуде ефективності. Детальний аналіз комплексу педагогічних обставин, за яких може здійснюватися оптимальний цілеспрямований вплив на майбутніх учителів з метою їхньої підготовки розвитку емоційного інтелекту учнів та забезпечить цей процес на рівні оптимізації, дозволяє визначити такі:

1. Розвиток емоційної компетентності та емоційного інтелекту майбутніх учителів як однієї із ведучих компетентностей вчителя.
2. Побудова освітнього процесу на принципах емпаяуермент-педагогіки
3. Оволодіння майбутніми учителями методами розвитку емоційного інтелекту учнів засобами музичного мистецтва

Передусім зазначені організаційно-педагогічні умови сприяють створенню освітнього середовища у закладі вищої освіти із залученням ініціатив здобувачів освіти, удосконалення практики взаємодії студент-викладач на позиції суб'єкт-суб'єктної взаємодії та наставництва. Ці компоненти сприяють розвитку особистих ресурсів здобувачів вищої освіти,

посилення їхньої внутрішньої мотивації досягнень, застосовуванню власних соціально-емоційних компетенцій, які опосередковують кращу академічну ефективність, поведінку та розвивають емоційний інтелект.

Процес підготовки вчителя до розвитку емоційного інтелекту учнів засобами музичного мистецтва включає наступні етапи:

I – забезпечення здобувачів ВО знаннями щодо сутності емоційного інтелекту, його складових та особливостей розвитку у школярів;

II – діагностування розвиненості емоційного інтелекту у майбутніх учителів та усвідомлення необхідності його коригування за потреби;

III – оволодіння майбутніми вчителями техніками саморозвитку емоційного інтелекту;

IV – оволодіння майбутніми вчителями методами розвитку емоційного інтелекту учнів засобами музичного мистецтва.

Забезпечення здобувачів вищої освіти знаннями щодо сутності емоційного інтелекту, його складових та особливостей розвитку у школярів відбувається шляхом вивчення освітньої компоненти «Розвиток емоційного інтелекту», завданнями якого є: поглиблення знань з теоретичних основ емоційного інтелекту та принципів педагогіки ненасильницького спілкування, принципів педагогіки емпатуерменту; формування у майбутніх учителів музичного мистецтва емоційно-етичної компетентності; розвиток здатності до розуміння власного емоційного стану та партнерів по взаємодії у освітньому процесі, використовуючи принципи ненасильницького спілкування та педагогіки емпатуерменту; розвиток здатності до організації емоційно комфортних умов навчання в освітньому середовищі нової української школи.

Д. Гоулман визначає емоційний інтелект як здатність людини тлумачити власні емоції і емоції оточуючих з тим, щоб використовувати отриману інформацію для реалізації власних цілей, та включає до складу емоційного інтелекту різні компоненти: а) знання власних емоцій, що охоплюють процеси ідентифікації і найменування емоційних станів, розуміння взаємозв'язків, що виникають між емоціями, мисленням і діями; б) управління емоціями – контроль над емоціями та заміна небажаних емоційних станів адекватними; в) мотивація – як здатність входити в емоційні стани, що сприяють досягненню успіху; г) здатність розпізнавати емоції в інших людей, бути чутливим до них і керувати емоціями інших; г) підтримка стосунків, здатність вступати в міжособистісні стосунки з іншими людьми та підтримувати їх [3]. Структура емоційного інтелекту Д. Гоулмана вважається ієрархічною, оскільки ідентифікація та усвідомленість емоцій як своїх, так і інших людей, є передумовою управління ними, можливістю спрямування у позитивне русло. Важливим аспектом управління емоціями є здатність продукувати емоційні стани, що призводять до успіху, а всі попередні здібності утворюють здатність людини входити в контакт і підтримувати доброзичливі взаємини.

Критеріями розвиненого емоційного інтелекту є: розуміння власних емоцій (самосвідомість); керування власними емоціями (самоконтроль); емпатія у ставленні до емоцій інших людей (соціальне розуміння); здатність справлятися з емоціями інших людей (управління взаємовідносинами) [2].

Для вчителя важливо розуміти особливості прояву емоцій у дітей молодшого шкільного віку. Це сприятиме більш ефективному налагодженню комунікації, вибодові стратегії взаємодії та підтримки учня.

Розуміння емоцій дає змогу їх правильно ідентифікувати, розрізнити відтінки емоційних станів, усвідомити почуття та їх вияв. Для дітей це досить непросте завдання, тому що в силу віку вони не завжди точно здатні пояснити словами, що відчувають і переживають. Здатність керувати власними емоціями, як спроможність до самоконтролю емоцій, зазвичай з'являється після дозрівання кори головного мозку, у віці 7-8 років. У цьому віці дитина вже усвідомлює свої почуття, ідентифікує власні емоції. Більш складним для дитини є вияв усвідомленого управління емоціями, особливо здатність до керування емоціями інших. Тут важливу роль має її здатність до емпатії.

Здатність до емпатії визначається як розуміння емоцій та почуттів, психічних станів іншої людини в формі співпереживання. Молодші школярі не завжди можуть розуміти емоції сторонніх людей, мають утруднення в їх ідентифікації. Хоча у знайомих та батьків (особливо) діти здатні точно ідентифікувати емоційний стан та виявляти співчуття. Найбільш складним для дітей є здатність до управління емоціями інших та налагодження взаємодії з іншими, оскільки це потребує ідентифікації емоцій інших людей та здатності ввійти з ними в єдине емоційне поле для налагодження ефективної взаємодії.

Діагностування розвиненості емоційного інтелекту у майбутніх учителів та усвідомлення необхідності його коригування за потреби відбувається через використання наступних методик: опитувальник «ЕмІн» Д. Люсіна; Методика оцінки емоційного інтелекту – опитувальник EQ Н. Холла; тест емоційного інтелекту Мейера – Селовея – Карузо.

На цьому ж етапі майбутні вчителі ознайомлюються із методиками діагностування емоційного інтелекту учнів: М. Нгуен «Домальовування: світ речей–світ людей–світ емоцій», яка дає можливість з'ясувати рівень розвитку емоційного інтелекту та визначити спрямованість дитини на світ людини, речей чи емоцій; «Що? Чому? Як?», яка дозволяє виявити ступінь готовності дитини враховувати емоційний стан іншої людини, співпереживати, піклуватися про неї; графічну методику «Кактус» М. Панфілової, яка дозволяє визначити особливості емоційно-особистісної сфери дитини [5]. Використання методик діагностування емоційного інтелекту учнів вчителями дозволяє швидко та якісно виявити рівень розвиненості емоційного інтелекту дітей, проаналізувати дані щодо показників емоційного інтелекту, розробити програму розвитку емоційного інтелекту досліджуваної групи дітей на більш якісному рівні. Запропоновані методики є простими та цікавими для виконання дітьми та обґрунтованими в інтерпретації результатів, що допомагає вчителю в організації роботи.

Оволодіння майбутніми вчителями техніками саморозвитку емоційного інтелекту відбувається через опанування арт-технологій, технологій колективно-творчого навчання, технології співробітництва, технології індивідуалізації навчання, технології роботи в «малих групах», театральнопедagogічні технології, проблемного навчання тощо, які забезпечують емоційне

навчання, взаємообмін емоціями, рефлексію та співробітництво. Опанування технологій навчання передбачає засвоєння майбутніми вчителями методів розвитку емоційного інтелекту учнів засобами музичного мистецтва, які в подальшому майбутні вчителів апробовують у процесі педагогічної практики на уроках музичного мистецтва.

Розвиткові емоційного інтелекту засобами музичного мистецтва сприяють саме ті методи серед загалу, які спрямовані на розвиток емоційності дитини, підвищують її мотивацію та інтерес у навчанні, активізують пізнавальну активність та забезпечують комфортність у навчанні. Обґрунтуємо методи, які є найбільш ефективними, зважаючи на особливі умови змішаного навчання (очно-дистанційного): словесні, що сприяють усвідомленню та розпізнаванню різних емоційних станів (нарративні бесіди, художня розповідь, художньо-педагогічний аналіз); методи, що стимулюють емоції, їх вияв, активізують розвиток емоційності дитини (музично-ігрові, методи створення ситуації новизни та несподіваності, евристичні бесіди); інтерактивні методи (групові вправи та завдання, метод проектів), які вчать розпізнавати емоції інших; методи проблемного навчання (проблемні ситуації, проблемні завдання, мозковий штурм, дискусія тощо), які розвивають здатність до управління емоціями, керування внутрішнім станом, розвивають «розумні» емоції.

Емоційний зміст музичних уроків необхідно посилювати шляхом включення провокаційних питань, незакінчених речень, музичних кліпів, цікавих фактів, слайд-шо, групової роботи тощо. У процесі навчання вчитель має використовувати прийоми емоційного насичення, зокрема: здивування (емоційний стрес); самовираження (включення в бесіду особистих емоційних переживань); алегоричність викладу інформації; нові музичні враження; емоційне заохочення; провокації в діалозі та дискусії; емоційна підтримка; перевтілення, співпереживання. На уроці також доцільно застосовувати хвилини релаксації для зняття напруги, використовуючи музику, колір, дихальні вправи та м'язове розслаблення.

Зробимо підбірку методів, які найбільш доцільно використовувати у розвитку емоційного інтелекту молодших школярів.

Зважаючи на структуру емоційного інтелекту, першу групу складають методи розвитку здатності до розуміння емоцій, які спрямовані на розвиток емоційності дитини в поєднанні з пошуком взаємозв'язку між видами мистецтв, розуміння «звучання» різних емоційних станів (виконати всім відому пісню, відображаючи голосом, рухами чи мімікою такі емоції: «щастя», «злість», «плач», «радість», «байдужість», «смуток»), створення «скарбнички» емоцій за прослуханими творами тощо.

Друга група методів спрямована на розвиток здатності до управління емоціями: інтонаційне продовження/зміна емоції; відтворення емоційного стану рухами/мімікою; здатності передати емоційний стан іншому та відтворити емоційний стан іншого через дотик; «диригент емоцій» - імпровізоване диригування класом у відповідності із настроєм музичного твору без попереднього ознайомлення із ним тощо.

Прикладами методів, які вчитель може постійно використовувати на уроці, ґрунтуючись на будь-якому музичному матеріалі, можуть бути наступні:

- «*Емоційне коло*» - на початку та в кінці уроку музичного мистецтва: кожен із учнів у колі по черзі відтворює свої емоції та настрої, проплескавши в долоні;
- «*Емоція мого імені*»: заспівати або ритмічно проплескати своє ім'я;
- «*Емоційний оркестр*»: за допомогою елементарних музичних інструментів емоційно відтворити настрої прослуханого твору;
- «*Емоційний танець*»: заплющивши очі, уявити себе в просторі (повітрі, воді, поляні тощо) і відповідно музиці танцювати руками чи всім тілом;
- «*Емоційна подорож*»: до зоопарку, цирку, дитячої площадки тощо, де кожен комунікує із тваринкою чи іграшкою за допомогою ритмічних простукувань;
- «*Емоція любові*»: висловити через ритм, звук, вокал любов до навколишнього світу (можна запропонувати будь-який неживий предмет у класі, наприклад, дошка, стілець тощо);
- «*Емоційне перетворення*»: перетворення в тваринку та її протилежність (гусеницю - метелика, гидкого каченя - прекрасного лебедя тощо), уявляючи їхні емоції, настрої та намагаючись їх передати за допомогою музичних інструментів та ритмів;
- «*Емоційні протилежності*»: передати ритмами та тембральними інструментами такі взаємодії: мама і дитина, Герой і лиходій, хвалько і скромник, злий і добрий, сумний і веселий, мудрець і дурень та інші;
- «*Емоційний подарунок*»: учні стають по колу, перший учень втілює свою емоцію як «подарунок» сусідові справа і передає його через мелодію, наступний має її варіювати (відповідно до тієї емоції, яку він хоче подарувати сусіду) та передати далі і т.д. В цілому повинна вийти цілісна композиція.

Всі вправи мають проходити під музичний супровід. Як зазначає О. Весна, вправи, що виконуються під музичний супровід, який учні можуть вибрати на свій розсуд, створюють умови для розвитку емоційного інтелекту дитини: в процесі обговорення можна виявити, який музичний твір найбільш підходить для вираження того чи іншого емоційного стану, визначити емоційну відповідність, здатність ідентифікувати емоції [1].

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. У роботі з підготовки майбутніх учителів до розвитку емоційного інтелекту учнів засобами музичного мистецтва запроваджується групова та індивідуальна форми роботи, застосовуються інноваційні музичні технології, де здобувачі вищої освіти виконують перелік вправ та завдань, опановують музичні ігри, музично-театральні інсценізації тощо, які мають емоційно спрямований зміст. У змісті занять необхідно активізувати емоційну складову навчання через постановку проблемних завдань та запитань, створення ситуацій, які викликають емоційний відгук та створюють емоційне забарвлення освітнього процесу. У процесі такого навчання майбутні вчителі розвивають власну емоційну компетентність та емоційний інтелект, опановують методи розвитку емоційного інтелекту учнів, усвідомлюють зміну ролі педагога у організації освітнього процесу, в якому він виступає організатором дій учнів, наснажує їх, підбадьорює і скеровує їхні зусилля,

спонукає до вияву емоцій та почуттів, рефлексії та обговорення. Педагог лише створює умови для безпечного і ефективного процесу навчання, керуючись принципами педагогіки емпайерменту, а учні стають співорганізаторами емоційного навчання, отримуючи та надаючи емоційну підтримку всім учасникам освітнього процесу, яка є дуже необхідною в умовах війни. Отож, освітній процес, одним із завдань якого є розвиток емоційного інтелекту учнів є співпрацею та взаємонавчанням учнів і вчителів, у якому відбувається емоційне відновлення та взаємонаснаження учнів та вчителів.

Література:

1. Весна О. Л. Розвиток емоційного інтелекту на уроках музичного мистецтва: навчально-методичний посібник. Хмельницький. 2018. 50с.
2. Голота А. С. Розвиток емоційного інтелекту дошкільників: практичні рекомендації . Психолог дошкілля. Київ. 2019.
3. Гоулман Д. Емоційний інтелект. Пер. з англ.. С.Л. Гумецької. Харків: Віват. 2019. 512с.
4. Емпайермент-педагогіка мотивації і натхнення до дії . URL: http://kazkastalyy.blogspot.com/p/blog-page_29.html (Дата звернення: 05.07. 2022)
5. Люсин Д. В. «Опросник на эмоциональный интеллект». URL: http://creativity.ipras.ru/texts/books/social_IQ_2009/lusin_social_IQ_2009.pdf (Дата звернення: 12.08. 2022)
6. Теличко Н. В. (2014) Теоретичні і методичні засади формування основ педагогічної майстерності майбутніх учителів початкових класів : автореф. дис. ...докт. пед наук : 13.00.04. Вінниця. 2014. 42 с.

References

1. Vesna O. L. (2018) Rozvitok emocziynogo intelektu na urokax muzichnogo mistecztva [Development of emotional intelligence in music lessons]: navchal`no-metodichnij posibnik. Xmel`nicz`kij.
2. Golota A. S. (2019) Rozvitok emocziynogo intelektu doshkil`nikiv: praktichni rekomendaczii .[Розвиток емоційного інтелекту дошкільників] Psixolog doshkillya. Kiïv.
3. Goulman D. (2019). Emocziynij intelekt.[Emotional intelligence] Per. z angl.. S.L. Gumeecz`koï. Xarkiv: Vivat.
4. Empauerment-pedagogika motivaczii i natxnennya do diï . [Empowerment-pedagogy of motivation and inspiration for action] URL: http://kazkastalyy.blogspot.com/p/blog-page_29.html
5. Liusyn D. V. (2019). «Oprosnyk na emotsyonalnyi yntellekt». [Questionnaire on emotional intelligence]. URL: http://creativity.ipras.ru/texts/books/social_IQ_2009/lusin_social_IQ_2009.pdf
6. Telichko N. V. (2014) Teoretichni i metodichni zasadi formuvannya osnov pedagogichnoï majsternosti majbutnix uchiteliv pochatkovix klasiv [Theoretical and methodical principles of the formation of the foundations of pedagogical skills of future primary school teachers] : avtoref. dis. ...dokt. ped nauk : 13.00.04. Vinniczya.